

Utökade möjligheter för
Säkerhetspolisen att medge utländska
underrättelse- och säkerhetstjänster
direktåtkomst

Innehåll

Sammanfattning	3
1 Förslag till lag om ändring i lagen (2019:1182) om Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter.....	4
2 Dagens reglering	6
2.1 Säkerhetspolisens arbete mot terrorism.....	6
2.2 Överföring av personuppgifter till andra länder.....	6
2.3 Direktåtkomst för utländska underrättelse- och säkerhetstjänster	7
3 Säkerhetspolisen bör få medge fler länders underrättelse- och säkerhetstjänster direktåtkomst	9
3.1 Säkerhetspolisen bör få medge underrättelse- och säkerhetstjänster i Storbritannien och Schweiz direktåtkomst.....	9
4 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	12
5 Konsekvenser	13
6 Författningskommentar	14
6.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (2019:1182) om Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter	14

Sammanfattning

Säkerhetspolisen har möjlighet att medge vissa utländska underrättelse- och säkerhetstjänster direktåtkomst till personuppgifter som gjorts gemensamt tillgängliga och som behandlas i kontraterrorsyfte. Sådan direktåtkomst får ges om det behövs för samarbetet mot terrorism. Möjligheten att ge direktåtkomst är i dag begränsad till underrättelse- och säkerhetstjänster i medlemsstater i Europeiska unionen (EU) eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). I promemorian föreslås att även underrättelse- och säkerhetstjänster i Storbritannien och Schweiz ska kunna ges sådan direktåtkomst.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2023.

1 Förslag till lag om ändring i lagen (2019:1182) om Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 7 § lagen (2019:1182) om Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

En underrättelse- eller säkerhetstjänst i *en medlemsstat i Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet* får medges direktåtkomst till personuppgifter som behandlas med stöd av 2 kap. 1 § 1 b om det behövs för samarbetet mot terrorism. Direktåtkomsten får endast avse personuppgifter som har gjorts gemensamt tillgängliga.

3 kap. 7 §
En underrättelse- eller säkerhetstjänst i *en stat som omfattas av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, i Förenade kungariket eller i Schweiz* får medges direktåtkomst till personuppgifter som behandlas med stöd av 2 kap. 1 § 1 b om det behövs för samarbetet mot terrorism. Direktåtkomsten får endast avse personuppgifter som har gjorts gemensamt tillgängliga.

Innan direktåtkomst medges en utländsk underrättelse- eller säkerhetstjänst ska Säkerhetspolisen informera regeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

2 Dagens reglering

2.1 Säkerhetspolisens arbete mot terrorism

I polislagen (1984:387) finns grundläggande bestämmelser om Säkerhetspolisens verksamhet. I 3 § första stycket 1 och 2 anges bland annat att Säkerhetspolisens uppdrag innefattar att förebygga, förhindra, upptäcka, utreda och beivra brottslig verksamhet som innefattar terrorbrott.

En viktig del i Säkerhetspolisens arbete med kontraterrorism är samverkan med andra aktörer. Inom landet samverkar Säkerhetspolisen med andra myndigheter, bland annat genom Samverkansrådet mot terrorism. Det är ett samarbete mellan 15 myndigheter som syftar till att stärka Sveriges förmåga att motverka och hantera terrorism. Terrorister rör sig över nationsgränser och står i kontakt med varandra genom exempelvis sociala medier och andra digitala plattformar. Därför bedriver Säkerhetspolisen också ett omfattande internationellt samarbete i syfte att förebygga och förhindra terrorism i Sverige och globalt. Inom ramen för sin internationella samverkan utbyter Säkerhetspolisen en stor mängd information med bland annat utländska underrättelse- och säkerhetstjänster. Internationell samverkan och det informationsutbyte som sker inom ramen för denna samverkan har en avgörande betydelse för att Säkerhetspolisen ska lyckas med sitt uppdrag.

2.2 Överföring av personuppgifter till andra länder

När det gäller Säkerhetspolisen finns det, i motsats till andra brottsbekämpande myndigheter, inte några internationella åtaganden som innebär en skyldighet att lämna viss information.

Säkerhetspolisen råder därmed i större utsträckning över vilken information som lämnas, på vilket sätt det görs och vilka villkor som ställs för den andra statens användning av informationen. Uppgiftsutbytet bygger huvudsakligen på ömsesidigt förtroende.

Säkerhetspolisen får enligt 2 kap. 1 § 1 b och 2 lagen (2019:1182) om Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter (Säkerhetspolisens datalag) behandla personuppgifter om det är nödvändigt för att förebygga, förhindra, upptäcka, utreda eller beivra brottslig verksamhet som innefattar terrorbrott. Sådana personuppgifter får även behandlas om det är nödvändigt för att tillhandahålla information som behövs i verksamhet hos utländsk underrättelse- eller säkerhetstjänst (2 kap. 4 § 6).

Säkerhetspolisen får bara under vissa förutsättningar föra över personuppgifter till tredjeland eller en internationell organisation (se 9 kap. 1 § Säkerhetspolisens datalag). Det är tillåtet bland annat om överföringen riktas till en brottsbekämpande myndighet eller en underrättelse- eller säkerhetstjänst i ett tredjeland och överföringen samtidigt omfattas av ett beslut om adekvat skyddsnivå, av tillräckliga skyddsåtgärder eller av ett undantag för särskilda situationer. Förutom medlemsstaterna i EU är det Island, Liechtenstein, Norge och Schweiz som inte är tredjeland i lagens mening (se prop. 2018/19:163 s. 193). I sammanhanget kan det anmärkas att Säkerhetspolisen naturligtvis inte är skyldig att överföra personuppgifter till ett tredjeland eller en internationell organisation även om dessa kriterier är uppfyllda, regleringen medger bara att så får ske (se prop. 2018/19:163, s. 195).

2.3 Direktåtkomst för utländska underrättelse- och säkerhetstjänster

Utlämning av information till andra aktörer kan ske på olika sätt. Personuppgifter får lämnas ut elektroniskt på annat sätt än genom direktåtkomst om det inte är olämpligt (2 kap. 19 § första stycket Säkerhetspolisens datalag). Elektroniskt utlämnande genom direktåtkomst är tillåtet bara i den utsträckning som anges i 3 kap. 5–7 §§ Säkerhetspolisens datalag.

Säkerhetspolisen har med stöd av 3 kap. 7 § Säkerhetspolisens datalag möjlighet att ge direktåtkomst till personuppgifter som

behandlas i kontraterrorsyfte för vissa utländska underrättelse- och säkerhetstjänster, om det behövs för samarbetet mot terrorism. Möjligheten är begränsad till underrättelse- och säkerhetstjänster i medlemsstater i EU eller EES. Direktåtkomsten får endast avse personuppgifter som har gjorts gemensamt tillgängliga, dvs. uppgifter som fler än ett fåtal personer har rätt att ta del av (jfr 3 kap. 1 § Säkerhetspolisens datalag). Innan direktåtkomst medges en utländsk underrättelse- eller säkerhetstjänst ska Säkerhetspolisen dessutom informera regeringen. Ytterligare krav som måste vara uppfyllda för att direktåtkomst ska kunna medges enligt bestämmelsen finns i förordningen (2019:1235) om Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter.

Innan Säkerhetspolisen medger direktåtkomst måste myndigheten alltså dels avgöra om det finns sakliga skäl att låta utländska underrättelse- och säkerhetstjänster få del av uppgifterna (dvs. om det finns behov av att lämna ut uppgifterna för att bekämpa terrorism), dels avgöra om det finns rättsliga förutsättningar för att lämna ut uppgifterna. I detta ingår att en sekretessprövning görs. En bestämmelse om direktåtkomst reglerar nämligen endast tillåtligheten av ett visst tillvägagångssätt för att lämna ut uppgifter. En sådan bestämmelse har alltså inte någon självständig sekretessbrytande effekt.

3 Säkerhetspolisen bör få medge fler länders underrättelse- och säkerhetstjänster direktåtkomst

3.1 Säkerhetspolisen bör få medge underrättelse- och säkerhetstjänster i Storbritannien och Schweiz direktåtkomst

Förslag: Möjligheten att medge ett annat lands underrättelse- eller säkerhetstjänst direktåtkomst till gemensamt tillgängliga personuppgifter som behandlas i kontraterrorsyfte ska omfatta även Storbritannien och Schweiz.

Skälen för förslaget

Skälen för dagens reglering

När möjligheten att medge utländska underrättelse- eller säkerhetstjänster direktåtkomst infördes i samband med att Säkerhetspolisens datalag tillkom anfördes bland annat följande. Den internationella utvecklingen på terrorområdet har ökat behovet av nära samverkan med säkerhets- och underrättelsetjänster i andra stater. Ett väl fungerande samarbete med andra underrättelse- och säkerhetstjänster är en förutsättning för att Säkerhetspolisen ska

kunna fullgöra sina arbetsuppgifter. Vid risk för terroristattentat är snabbhet i informationsutbytet av avgörande betydelse för att undvika skador. På samma sätt som när det gäller informationsutbyte med svenska myndigheter finns det därför behov av att kunna dela viss information genom direktåtkomst med utländska myndigheter. Det gäller framför allt andra staters underrättelse- och säkerhetstjänster (prop. 2018/19:163 s 107).

Det övervägdes om informationsutbyte genom direktåtkomst endast skulle tillåtas beträffande de nordiska länderna. En sådan avgränsning bedömdes dock vara för snäv. Regeringen påpekade att även underrättelse- och säkerhetstjänster inom EU är viktiga samarbetsparter, och utöver de bilaterala kontakterna deltar Säkerhetspolisen i flera arbetsgrupper inom ramen för EU-samarbetet, i arbetet vid Europol och i det europeiska forumet Counter Terrorism Group (CTG). Mot den bakgrunden omfattar möjligheten att medge direktåtkomst alltså underrättelse- och säkerhetstjänster i EU och EES.

Storbritannien och Schweiz bör inkluderas

De argument som anfördes till stöd för dagens reglering gör sig alltjämt gällande. Utvecklingen på informationsområdet och samhällsutvecklingen i stort har snarast gjort att behovet av internationell samverkan har ökat allt mer.

Storbritannien lämnade EU den 1 februari 2020. Övergångsperioden för utträdet löpte ut den 1 januari 2021. Det finns därmed inte längre rättsliga förutsättningar för att ge underrättelse- och säkerhetstjänster i Storbritannien direktåtkomst till personuppgifter som Säkerhetspolisen behandlar med stöd av 3 kap. 7 § Säkerhetspolisens datalag. Storbritannien ingår fortfarande i CTG och inom ramen för det forumet finns det behov av att utbyta information på ett snabbt och effektivt sätt. I CTG ingår även Schweiz. Landet är inte medlem i vare sig EU eller EES. Det finns således inte heller rättsligt stöd för att ge underrättelse- och säkerhetstjänster i Schweiz direktåtkomst till personuppgifter enligt bestämmelsen.

Säkerhetspolisen har lyft fram att det är problematiskt att Storbritannien och Schweiz inte omfattas av bestämmelsen och att

det begränsar myndighetens internationella samverkan. Ett av skälen till att möjligheten att medge direktåtkomst infördes var för att underlätta informationsutbyte inom ramen för CTG. I CTG ingår EU:s medlemsländer, Storbritannien, Schweiz och Norge (som är part i EES). Starka skäl talar för att möjligheterna att utbyta information bör vara likvärdiga i förhållande till alla länder som deltar i forumet, och att även Storbritannien och Schweiz därför bör omfattas av bestämmelsen i 3 kap. 7 § Säkerhetspolisens datalag.

Det kan konstateras att det redan i dag finns stöd för Säkerhetspolisen att behandla personuppgifter i syfte att tillhandahålla information som behövs hos underrättelse- och säkerhetstjänster i Storbritannien och Schweiz och lämna ut dessa elektroniskt på annat sätt än genom direktåtkomst (2 kap. 4 § första stycket 6 och 2 kap. 19 § Säkerhetspolisens datalag). Som tidigare redogjorts för får Säkerhetspolisen bara överföra personuppgifter till tredjeland under vissa förutsättningar, till exempel om det finns ett beslut om adekvat skydds nivå. Europeiska kommissionen har fattat ett sådant beslut i fråga om Storbritannien, efter att landet lämnat EU. Schweiz är inte ett tredjeland i lagens mening (prop. 2018/19:163 s. 193). Det finns således i sig inget i personuppgiftsregleringen som hindrar att personuppgifter förs över till Schweiz och Storbritannien.

Schweiz och Storbritannien är båda dessutom bundna av dataskyddskonventionen (konventionen om skydd för enskilda vid automatisk databehandling av personuppgifter). Det borgar för att personuppgifter som lämnas genom direktåtkomst har ett gott skydd efter överlämnandet även i dessa länder. Det ska också framhållas att det är fråga om en möjlighet för Säkerhetspolisen att medge en utländsk myndighet direktåtkomst, inte någon rätt för mottagaren att få sådan åtkomst. På samma sätt som vid annat utlämnande är det Säkerhetspolisen som avgör vilka uppgifter som ska tillgängliggöras för direktåtkomst. Det finns mot den bakgrunden inga tungt vägande skäl mot att inkludera de nu aktuella länderna. För att effektivisera Säkerhetspolisens internationella samarbeten mot terrorism föreslås därför att även Storbritannien och Schweiz tas in i 3 kap. 7 § Säkerhetspolisens datalag.

4 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: Lagändringen ska träda i kraft den 1 juli 2023.

Bedömning: Några övergångsbestämmelser behövs inte.

Skälen för förslaget och bedömningen

Förslaget kan bidra till att underlätta Säkerhetspolisens internationella samarbete mot terrorism. Förslaget bör därför träda i kraft så snart som möjligt, vilket med hänsyn till kvarvarande åtgärder i lagstiftningsärendet bedöms vara den 1 juli 2023.

Några övergångsbestämmelser bedöms inte behövas.

5 Konsekvenser

Bedömning: Förslaget kan bidra till att underlätta och effektivisera Säkerhetspolisens internationella samarbete mot terrorism. Förslaget kan antas ha positiva effekter för brottsbekämpningen. Förslagen föranleder inte några kostnadsökningar för Säkerhetspolisen.

Skälen för bedömningen

Säkerhetspolisen kan redan i dag lämna ut personuppgifter elektroniskt till andra länders underrättelse- och säkerhetstjänster inom ramen för samverkan mot terrorism. Förslaget i promemorian förenklar och effektiviserar det informationsutbyte som redan sker och kan på så sätt få positiva konsekvenser för brottsbekämpningen.

Direktåtkomst till personuppgifter försvagar generellt sett skyddet för den personliga integriteten i viss mån jämfört med annat utlämnande. Förslaget i denna promemoria medför dock inte att fler eller andra typer av personuppgifter än i dag kommer att lämnas ut. Att den möjlighet som redan finns att lämna ut personuppgifter genom direktåtkomst utvidgas till att gälla ytterligare två länders underrättelse- och säkerhetstjänster bedöms inte ha mer än marginell påverkan på den personliga integriteten. Den påverkan vägs upp av fördelarna med förslaget.

Det förslag som lämnas i denna promemoria bedöms inte ha några ekonomiska konsekvenser för det allmänna eller för enskilda. Förslagen bedöms inte innebära några konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män och inte heller medföra några andra konsekvenser som bör redovisas särskilt.

6 Författningskommentar

6.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (2019:1182) om Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter

3 kap.

7 §

I paragrafen regleras Säkerhetspolisens möjlighet att medge underrättelse- och säkerhetstjänster inom Europeiska unionen (EU) och Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) direktåtkomst till vissa personuppgifter. Övervägandena finns i avsnitt 3.1.

Bestämmelsen ändras genom ett tillägg i *första stycket* som innebär att underrättelse- och säkerhetstjänster i Storbritannien och Schweiz får medges direktåtkomst till vissa personuppgifter under samma förutsättningar som underrättelse- och säkerhetstjänster inom EU och EES. Stycket ändras också redaktionellt. Avtalet om EES omfattar även medlemsstaterna i EU vilka i den egenskapen är bundna av EES-avtalet. Det saknas därför skäl att i bestämmelsen uttryckligen nämna även EU:s medlemsstater. Någon ändring i sak är inte avsedd.